

Roses i papallones, Vincent van Gogh, 1890

Escrit per:

Ramon Maria Masalles

Catedràtic de Botànica
Dept. de Biologia Vegetal
Unitat de Botànica
Universitat de Barcelona

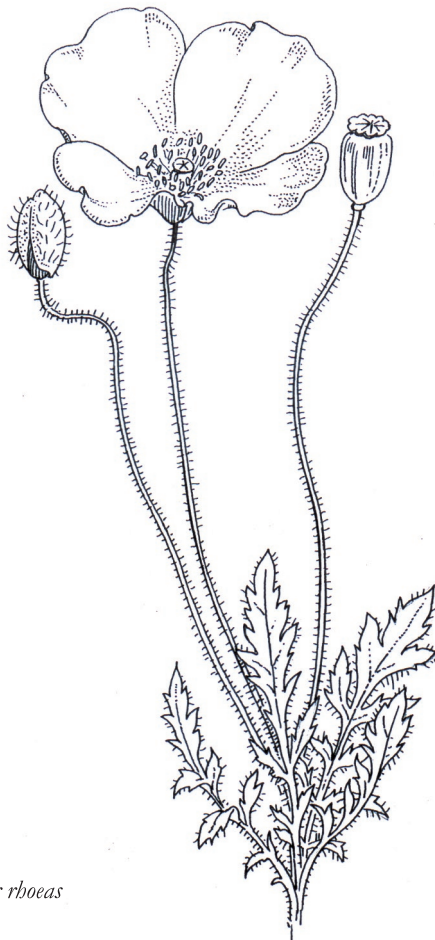
LA FLORA ARVENSE QUE ES PERD

Les males herbes dels conreus, que reben en conjunt el nom de flora arvense, són causa freqüent de problemes a les explotacions agrícoles; de vegades simplement fan nosa a l'hora de la recol·lecció, però altres cops afecten negativament el rendiment o la qualitat de la collita. Per aquesta raó han rebut tradicionalment el nom de males herbes i també per aquesta causa una part de l'activitat agrícola (gairebé des dels orígens de l'agricultura), s'ha adreçat a eliminar-les, passant progressivament de sistemes manuals a mecànics i, més recentment, a la utilització de productes químics. La generalització de l'ús d'herbicides es produeix a mitjans del segle XX i actualment representen una de les despeses més importants a moltes zones agrícoles (aproximadament el 50% del valor dels pesticides utilitzats arreu del món correspon als herbicides), amb efectes ambientals "col·laterals" com és ara l'acumulació de residus tòxics al sòl i, aquestes darreres dècades, la constatació que van apareixent plantes resistents.

Les espècies que es comporten com a males herbes (entre 8.000 i 10.000 a tot el món) tenen en comú una gran capacitat per colonitzar els ambients agrícoles, periòdicament pertorbats però alhora productius gràcies a les aportacions d'adobs, reg, etc. de l'agricultor, que directament o indirecta participa també en la seva disseminació. Una part d'aquestes males herbes han estat qualificades d'especialistes perquè s'han adaptat al llarg de segles i milennis a un determinat tipus de conreu. Seria el cas de les roselles (del gènere *Papaver*), el blauet (*Centaurea cyanus*), etc. de les nostres messes, que tenen un cicle vital calcat del dels cereals d'hivern amb els quals conviuen fins al punt que molts dels tractaments agrícoles (la sembra, la sega, ...) col·laboren activament en el manteniment de les seves poblacions. De fet, aquesta ha estat la tònica fins que algunes de les pràctiques agrícoles han canviat tan bruscament que no han donat opció a l'adaptació de les

males herbes tradicionals; en els cereals d'hivern, per exemple, a l'efecte dels herbicides hi cal afegir la sembra de llavor netejada, que ha resultat crucial: actualment, en sembrar, el pagès ja no escampa les llavors de les males herbes que en èpoques anteriors havia segat, batut, ensacat i sembrat juntament amb el blat i l'ordi de la collita, de manera que s'estronca un dels processos essencials per a l'establiment de les poblacions vegetals, la disseminació de les diàspores. El resultat és la progressiva desaparició de moltes males herbes que en èpoques passades eren omnipresents com és ara la niella (*Agrostemma githago*), o el mateix blauet. La desaparició temporal dels conreus de lli ha comportat, també, l'eliminació d'algunes de les males herbes que li eren pròpies com són ara *Sinapis alba* subsp. *dissecta*, *Camelina sativa* subsp. *dentata*, *Silene cretica* i *Lolium remotum*, fa uns anys ben abundants a la nostra flora i avui limitades a uns pocs racons.

Aquesta recessió d'una part de la flora arvensis, que es produeix a bona part d'Europa, ha fet reaccionar des dels anys 70 alguns dels països europeus. Alemanya, Holanda, Suïssa i Àustria, com a mínim, han establert reserves de flora arvensis que consisteixen, simplement, en un retorn als mètodes agrícoles de la primera meitat de segle XX; no cal sembrar les males herbes, perquè ja hi arriben soles. D'altra banda, el manteniment de les tècniques agrícoles tradicionals (sembrar amb una part de la collita, evitar l'ús d'herbicides...) pot fer d'aquests indrets una mena de museu viu a l'aire lliure d'interès no tan sols botànic sinó també cultural. Jo diria que aquesta pràctica podria ser adoptada fàcilment (adaptada, en cada cas, a les particularitats del territori) a la gestió de molts dels espais protegits del nostre país.

Papaver rhoeas

Agrostemma githago